

Voorbeeldvisie

AOC Terra; een vanzelfsprekende partner in (de) regio (voor leven lang) leren
Visiedocument n.a.v. implementatie Leren in de Regio
Strategie van de onderwijsinstelling

In verschillende visie en strategiedocumenten (HCA, Centra voor Innovatief Vakmanschap bijvoorbeeld) wordt de veranderende rol van de onderwijsinstellingen benadrukt. Er wordt in toenemende mate kwaliteiten en eisen toebedeeld aan onderwijsinstellingen voor beroepsonderwijs dat een daadwerkelijke herbezinning van hun activiteiten onvermijdelijk is. Aan de ene kant kunnen de onderwijsinstellingen verantwoordelijkheden delen met andere partijen uit de regio/economisch cluster. In woorden van de HCA gaat het onderwijs, gezamenlijk met de regionale economische clusters werken aan aantrekkelijk werkgeverschap en een goed imago van de sector. Voor de onderwijsinstelling betekent dit tenminste dat deze opleidingen aanbiedt die relevant zijn voor de (sectoren in de) regio, waarin een goed arbeidsmarktperspectief zit en past opleidingen aan indien de arbeidsmarkt eenduidige signalen hierover afgeeft. Dit kan een school niet alleen en moet het optrekken met de partners in de regionale economische clusters.

Aan de andere kant heeft de onderwijsinstelling elementen waar het zelfstandig voor verantwoordelijk is. Zowel de invulling van de initiële onderwijstrajecten als de totstandkoming en invulling van post-initiële trajecten vereisen een bepaalde inrichting om zowel om de geschetste rollen in HCA en Centra voor Innovatief Vakmanschap waar te maken.

- 1 Tijdens de initiële onderwijsprogramma's moeten leerlingen/studenten worden **voorbereid op een leven lang leren** (ofwel leven lang leren): in het onderwijsprogramma dient op gestructureerde, authentieke en geïntegreerde (in arbeidsorganisatie-omgevingen) wijze aandacht te zijn voor wat leven lang leren/employability betekent voor leerlingen. Zij dienen, zoals omschreven in de HCA, een *mindset* te ontwikkelen voor leven lang leren. Leerlingen moeten voorbereid zijn om zelfstandig in de arbeidsmarkt te kunnen participeren en zich vrijelijk in de regio/sector te kunnen bewegen als zij (al dan niet gedwongen) op zoek gaan of moeten naar een andere baan.
- 2 Als het aan de HCA ligt, wordt in iedere arbeidscontract expliciet en integraal een paragraaf opgenomen over leren en ontwikkeling. Er komt ruimte **voor werknemers (en ook ondernemers) in de economische clusters om structureel te (leven lang) leren**. Het is aan de onderwijsinstelling hier met behulp van hun post-initiële trajecten invulling aan te geven. In het vervolg worden hier enkele scenario's voor geschetst.

Regioleren biedt voor zowel het initiële niveau (leven lang leren) als het post-initiële niveau (werknemers) aanknopingspunten om hier aan te werken. Hieronder wordt dat verduidelijkt.

Regioleren – tactiek van de onderwijsinstelling

Regioleren ofwel een lerende regio is in staat zich grondig te oriënteren op de uitdagingen (krimp, voedselverspilling zijn voorbeelden van uitdagingen) van de toekomst. Belangrijke regionale partners (overheid, bedrijfsleven, onderwijs, maatschappelijke organisaties, onderzoek) werken samen om die uitdagingen het hoofd te bieden. Een lerende regio is in staat om oplossingen te realiseren voor die uitdagingen, en die te gebruiken om haar visie op de toekomst aan te passen en (continu) te verbeteren. Door dit proces een aantal keer te herhalen ontstaat een helder beeld voor gebiedsontwikkeling, en een leidend principe om regionale transitie te bewerkstelligen.

Van onderwijsinstellingen wordt in toenemende mate verwacht dat zij een strategische partner zijn in regioleren. Daarnaast biedt regioleren een vorm van authentiek leren voor onderwijs. Echter waar authentiek betekent dat de leerling of student zich een voorstelling kan ontwikkelen van de opdrachten en werkwijzen die hij/zij in zijn/haar latere carrière gaat tegenkomen, betekent regioleren meer. In regioleren worden opdrachten die zijn uitgezet in het kader van regionale ontwikkeling of zelfs regionale transitie (fundamentele veranderingen over meerdere generaties heen) uitgevoerd. Het succesvol uitvoeren van deze opdrachten gebeurt onder andere door leerlingen en studenten van VMBO, MBO, HBO en WO. De opdrachten in het kader van regionale ontwikkeling kunnen niet los van elkaar worden gezien. Ze dragen allemaal op een eigen wijze bij aan de ontwikkeling/transitie en passen dus in de regionale (en sectorale) context. Dit is een extra dimensie van regioleren als het wordt vergeleken met authentiek leren. Regioleren biedt meer van voldoende kansen om een leven lang leren *mindset* bij de leerlingen en studenten tussen de oren te krijgen.

Een onderwijsinstelling kan een partner in regioleren worden, als deze ervoor kiest een substantieel deel (uiteindelijk twee dagen per week) van het curriculum van alle opleiding in te vullen door opdrachten van buiten de onderwijsinstelling (ofwel uit de regio en die bijdragen aan regionale transitie) te gebruiken voor het leren en ontwikkelen van de leerlingen. Bij regioleren gaat het dus enerzijds om het uitvoeren van projecten (ofwel werken) en anderzijds om leren. Het is met name de integratie van deze twee processen die het een krachtig vehicle maken om een leven lang te leren. Dé plek waar het leer- en werkproces samenkomen zijn de werkplaatsen. Om die integratie tot volle wasdom te laten komen, is het belangrijk dat het interne ontwerp van het onderwijs wordt aangepast. Deze aanpassingen zijn noodzakelijk om het uitvoeren van projecten en het leren van deze uitvoering (door zowel

leerlingen/studenten als docenten) vorm te geven.

In relatie tot het curriculum en onderwijsuitvoering betekent dit **op operationeel niveau voor de onderwijsinstelling:**

- De authentieke of regio-opdrachten zijn uitgangspunt voor een deel van het curriculum. Het uitvoeren van de opdrachten (met ondernemers, overheid of andere partijen in de regio als opdrachtgever- of van een cluster van partijen) zijn het uitgangspunt. Lessen, opdrachten, practica staan in het teken van het uitvoeren dan wel oplossen van deze opdrachten/problemen.
- De leerlingen/studenten worden voor, tijdens en na het uitvoeren van de opdrachten beoordeeld om de groei in leren en de leerwinst inzichtelijk te krijgen. Voormeting om het beginniveau vast te stellen. Wat moeten studenten nog leren in het kader van deze opdracht? Dit kan met bijvoorbeeld een interview. Tussentijds gaat het met name om het vaststellen van de voortgang van de opdracht, maar ook de ontwikkeling (of nog benodigde ontwikkeling) van de leerling. In deze formatieve en summatieve beoordelingen wordt ook expliciet aandacht besteed aan leven lang leren.
- In de lessen, practica of workshops mogen de verschillende onderdelen zeker afzonderlijk aan bod komen, maar met name in het reflectieproces op wat is geleerd in de authentieke praktijk moeten de onderdelen geïntegreerd worden bekeken.
- Dat wat tijdens het werken aan authentieke opdrachten wel (of juist niet) wordt geleerd (of wat juist leervragen oproept) dient als uitgangspunt voor de overige tijd op school. Integratie van leren in de school en leren in de praktijk. Het leren in de school krijgt betekenis door het te verbinden met het leren in de authentieke regionale praktijk.
- Docent heeft de volgende rollen: expert (in zijn of haar vakgebied), coach (voor het leerproces en het projectproces), manager (binnen halen van projecten en afstemmen op het niveau van de leerlingen), assessor, onderwijsontwikkelaar (op basis van de ervaringen in de projecten, onderwijs aanpassen/inrichten en dit door vertalen naar het meer standaard curriculum). En bovenal is de docent ook een deelnemer. Hij/zij is net zo goed een lerende in de regioprojecten als de leerlingen. Dit vereist dat docenten hier van te voren duidelijk over worden geïnformeerd. Desnoods moet hun functieprofiel worden gewijzigd om deze rollen expliciet te benoemen.
- Leerlingen in toenemende mate zelfstandig (eerste jaar niet, tweede jaar onder strikte begeleiding bij het werken aan eenvoudige problemen, derde jaar onder begeleiding tijdens het werken aan wat complexere problemen, vierde jaar complexe problemen zelfstandig uitwerken, ze kunnen derdejaars aansturen). Leerlingen werken dan ook in teams (al dan niet met andere onderwijsinstellingen en betrokkenen van andere partners in de regio) aan de projecten uit de regio.

Onderwijsinstelling strategische partner in regio

Door het initieel onderwijs vorm te geven door middel van regioleren krijgt de onderwijsinstelling de mogelijkheid om grip te krijgen op wat er speelt in de regio of economisch cluster. De leerlingen/studenten en docenten komen structureel in contact met partijen uit de regio (andere onderwijsinstellingen, overheid, ondernemers, bedrijven, maatschappelijke organisaties) en dat biedt inzicht in welke vraagstukken belangrijk zijn voor economische clusters of individuele bedrijven. Met deze informatie is de onderwijsinstelling in staat om invulling te geven aan het post-initiële onderwijs en wel op de volgende manieren:

1. **Aanbodgericht:** vertrekkend vanuit een standaard aanbod en waar de vraag het aanbod raakt, het aanbod aanpassen zodat het daadwerkelijk toegevoegde waarde heeft voor de vragende partij.
2. **Reactief:** het post-initiële onderwijs heeft geen vaststaand aanbod. Op basis van de (leer)vragen die uit de regionale (clusters van) organisaties komen worden cursussen en andere leertrajecten vormgegeven voor de werknemers en ondernemers in deze clusters.
3. **Vraagarticulatie:** het post-initiële onderwijs kent wederom geen vaststaand aanbod. Bovendien zijn ze niet enkel reactief. Door de gesprekken, contacten en discussies die op regionaal en sectoraal niveau worden gevoerd, bepaald het post-initiële onderwijs (ofwel de onderwijsinstelling) de leervraag in de regio. Gezamenlijk met de betreffende partijen in de regio of sector wordt invulling gegeven aan deze leervraag.

Op basis van deze laatste wijze van werken kan een onderwijsinstelling goed voeling krijgen met wat er speelt in de regio, hier een sturende rol in verkrijgen en op deze manier ook de inhoudelijke keuzes voor de onderwijsprogramma's (welke opleidingen zijn relevant; op welke Centrum voor Innovatief Vakmanschap zetten wij in?). Het is aan de onderwijsinstelling hoe zwaar (aanbodgericht, reactief of

vraagarticulatie) hun rol in de regio wordt.